

Täytetyn tiikerin äärellä Museologia, mitä se on?

Janne Vilkuna

Museot ja museologia ovat kehittyneet pitkään rinnakkain. Keräilyn juuret ovat kaukana esihistorian hämärissä, mutta renessanssin ajoista lähtien kuninkaat, ruhtinaat ja aateliset ja 1600-luvulta lähtien varakkaat porvaritkin keräsivät kokoelmia. Ajan kokoelmat koostuivat pääasiassa kuriositeeteista, jotka kattoivat parhaimmillaan koko silloin tunnetun maailman niin ajallisesti kuin maantieteellisesti. Museologian alku on keräilijöiden 1500-luvulta lähtien julkaisemissa keräämisen, säilytyksen ja esillepanton oppaissa ja käsikirjoissa.

Kuva 1: Siamilaisten kaksosten luuranko on yksi Pietari Suuren etnografisen museon eli Kunstkammeran kokoelmien kuriositeetti. Valokuvat 1–5: Janne Vilkuna.

Valtaa pitävät kartuttivat kokoelmiaan ostoin, mutta paljon hankittiin myös väkivalloin. Esimerkiksi 30-vuotisessa sodassa ruotsalaisilla sotapäälliköillä oli pysyvä määräys kartuttaa jokaisessa mahdollisessa tilaisuudessa maan yliopiston- ja lukionkirjastoja. Toki muutkin arvoesineet kelpasivat.

Kun ruotsalaiset valloittivat heinäkuussa 1648 Prahan Moldaun länsirannan saatiin valtava saalis keisari Rudolf II:n Kunst- und Wunderkammerista eli kuriositeettikabinetista. Peter Englund kirjoittaa kirjassaan Suuren sodan vuodet (1996) tapauksesta seuraavasti:

”Ruotsiin rahdattiin muun muassa 69 pronssi-veistosta, 26 meripihka- ja 24 koralliesinettä, 660 agaatista tehtyä koristeastiaa, 174 fajanssiastiaa, 403 intiaanien esinettä, 16 kallisarvoista kelloa, 185 jalokivityötä, 317 matemaattista kojetta, kokonaisia laatikollisia hiomattomia timantteja, useita tuhansia mitaleja ja puolisen tuhatta maa-lausta.

Pelkästään ryöstetty kuvataide oli arvoltaan mittaamaton. Joukossa oli Michelangelon, da Vincin, Rafaelin, Tizianin, Tintoretton, Veronesen, Dürerin, Boschin, Grimmerin ja Brueghelin töitä – monet niistä ovat nykyään Ruotsin museoissa.”

Näin Englund.

Elävätkin kuriositeetit kelpasivat. Ruotsin joukot tutkivat nimittäin myös keisarin eläintarhan, mistä löytyi vanha, nukkavieru leijona Tukholmaan vietäväksi. Se sai asunnokseen Leijonaluolan linnan eteläpuolelta, ja sitä käytettiin suurelle yleisölle tarkoitetuissa, mutta nykykatsannossa raaioissa eläinten tappelunäytöksissä. Sittemmin toukokuussa 1652 suuresti arvostettu leijona oli vähällä päästä vapaaksi, kun muuan talonpoika sai päähänsä yrittää ratsastaa sillä Nyköpinkiin. En tunne leijonan tätä myöhempiä elämän-

Kuva 2. Prahasta vuonna 1648 sotasaaliina Tukholmaan kuljetetun leijonan tapaa tänään hauskasti hymyilevänä Gripsholmin linnassa.

vaiheita, mutta täytettynä se edelleen on olemassa. Tapasin sen vieraillessani Gripsholmin linnan muutokuvakokoelmassa. Siellä hämärässä sivuhuoneessa eräs leijona hymyili minulle hauskaasti vitriinistään. Tunnistin sen heti.

Suomi: maailman suurin museo?

1600- ja 1700-luvulla syntyivät myös ensimmäiset julkiset museot. Niiden esimerkin kannustamana alkoi 1800-luvulla yhä jatkuva museoräjähdyks, joka levitti tämän eurooppalaisen miehen luoman instituution kaikille mantereille.

1800-luvun museoiden tarpeisiin syntyi museologia, jota kutsumme nykyään vanhaksi tai sovelletuksi museologiaksi eli museografiaksi. Sitä voi parhaiten luonnehtia siten, että se pyrkii vastaamaan kysymykseen 'miten'. Näin se etsii vastauksia siihen miten museotyötä tulee tehdä. Tätä taustaa vasten Suomen kansallismuseossa työskennellyt, sittemmin Helsingin yliopiston suomalais-ugrilaisen kansatieteen ensimmäinen professori, Uuno Taavi Sirelius, määritteli vuon-

na 1914 *Tietosanakirjassa* museologian näin: "Museotiede, tutkimus, jonka tarkoituksena on päästä selville museoesineiden parhaasta puhdistamis-, säilyttämisen-, luettelemisen- ja näytteillepanotavasta sekä käytännöllisimmistä näyttelytelineistä."

Suomessa on tänään yli 1 000 museota eli maamme on maailman museoiduin, sillä meillä on yksi museo noin 5000 asukasta kohden. Meilläkin museon perustamista ei ole luvanvarais-tettu. Niinpä olemme käyttäneet runsaasti jokamiehen ja -naisen oikeuttamme perustaa museo. Siksi meillä on sekä suuria että pieniä museoita. Museoillemme on tyypillistä, että suurin osa on perustettu yhteisön omiin tarpeisiin ikään kuin alhaalta käsin päinvastoin kuin Keski-Euroopassa, missä museot ovat usein syntyneet valtaa pitävien palatsikokoelmista.

1800-luvulla perustetut museomme eivät esitelleet juurikaan ulkomaisia kuriositeetteja vaan ne osallistuivat tehokkaasti Suomi-projektiin kertoessaan oman maan luonnosta ja kansasta. Näin oli myös laita kaikkien kolmen nykyisen valtakunnallisen keskusmuseon eli Suomen kansallismuseon, Luonnontieteellisen keskusmuseon ja Valtion taidemuseon.

Museologian nousu

Museot jaetaan keskusmuseoiden tapaan historiallisista syistä kolmia kulttuurihistoriallisiin, luonnontieteellisiin ja (kuva)taidemuseoihin. Eräät laskevat erikoismuseot vielä neljänneksi kategoriaksi. Vuoden 2002 museotilaston mukaan maamme museoista 317 oli museoammatillisesti hoidettua. Niissä oli siis vähintään yksi vakinainen virka ja yhteensä vakituista väkeä oli 1655 henkilöä, joista 861 (52 %) oli ammatillisesti erikoiskoulutettua. Museoiden kokoelmat muodostavat 40 miljoonan museo-objektin eli luonnontieteellisen näytteen, esineen, taideteoksen ja valokuvan käsittävän kansallisen aarteen.

Ennen viime sotia museoiden hoito oli pääasiassa vapaaehtoisten museonhoitajien käsissä. Työn tasoa saatiin korotettua kun vuonna 1923 perustettu Suomen museoliitto kurssitti vuosina 1928–1942 neljällä kurssilla valtaosan eli 45 maamme museonhoitajista. 1950-luvulla alkoi museoiden ammatillistuminen, joka johti 1960-luvulla yliopistoissa järjestettyihin lyhyisiin museokursseihin.

Museoliitto yritti samaan aikaan maahantuo-da ajatusta museologiasta. Asia edistyi vasta vuonna 1980 Museoasiain neuvottelukunnan

Kuva 3. Suomalaiset yhteisöt ovat perustaneet itse omat museonsa. Koska vuonna 1858 perustettu Jyväskylän Lyseo on maamme vanhin suomenkielinen oppikoulu ja koska koulussa on museo, muiden koulujen oppilaat haukkuivat lyseolaisia sillä, että "Lyseo on museo". Lyseolaiset käänsivät haukut hyväkseen penkinpainajaisajelussa 2000 toteamalla ylpeinä, että "Meillä on museo!"

aloitteesta, jolloin Opetusministeriö kehotti korkeakouluneuvostoa esittämään tarvittavat toimenpide-ehdotukset museoalan koulutuksen järjestämiseksi. Neuvosto kääntyi tällöin museoliiton puoleen, joka oli aiemmin asettanut Museologian työryhmän. Sen ehdotuksen mukainen museologian perusopinnojen opetus alkoi luvulla 1983–1984 Jyväskylän ja Turun yliopistossa ja sittemmin myös Helsingissä, Oulussa ja Tampereella.

Ensimmäinen museologinen virka oli Jyväskylään 1989 perustettu museologian yliassistenttuuri, joka muutettiin 1998 professuuriksi, minkä myötä opinnot laajenivat syventäviin ja jatkoopintoihin. Helsingissä ja Oulussa voi opiskella perusopinnoita ja Turussa aineopinnoita. Turkuun ja Helsinkiin perustettiin 1998 ja 2003 museologian tutkijan ja yliopistolehtorin virat.

Jokaisella museolla on aiheen, alueen ja ajan mukaan rajattu tutkimus- ja tallennusvastuunsa. Museokategoriasta riippuen vanhaan museologiaan liittyviin nk. museoaineisiin luettiin aiemmin näiden vastuiden mukaisia oppiaineita. Niitä olivat esim. kulttuurihistoriallisissa ja taidemuseoissa arkeologia, etnologia eli kansatiede, Suomen historia ja taidehistoria. Museologian yliopistollisen opetuksen myötä alettiin ymmärtää, että ainoa kaikille museoille yhteinen oppiaine on museologia. Muutoin kukin museo voi määrittellä millaisia tietoja ja taitoja se työntekijöiltään edellyttää.

Esinekeskyydestä ilmiökeskyyteen

Viime sotien jälkeen museoiden esinekeskeinen

toiminta muuttui ilmiökeskeiseksi, jolloin museo-objekti nähtiin jonkin suuremman ilmiön todistuskappaleena. Tämäkään ei riittänyt, sillä museoilta ryhdyttiin vaatimaan aktiivisempaa yhteiskunnallista osallistumista.

Museokriittinen kroatialainen museologi Tomislav Šola on luonnehtinut yhteiskunnallisesti passiivisia museoista seuraavalla tarinalla: "Kaksi miestä lähti kerran ilmapallomatalle, mutta äkillinen myrsky vei heidät kurssilta. Myrskyn laannuttua he huomasivat olevansa täysin eksyksissä. Helpotukseksi he näkivät alapuolellaan kävelevän miehen ja huusivat hänelle: "Hei siellä! Missä me olemme?" Pieni hahmo maassa huusi takaisin: "Olette ilmapallossa!" Miehet katsoivat toisiaan ja toinen sanoi: "Hänen täytyy olla museoamanuenssi." "Miksi arvelit niin?" kysyi toinen. "Koska hänen antamansa tieto on täsmällisen oikea, mutta täysin hyödytön!"

Museologian yksi tehtävä on edelleen huolehtia tulevan museoväen opetuksesta. Mainitsin edellä vanhaan museologiaan liittyvät oppiaineet. Jos kuitenkin halutaan nimetä joitain uutta museologiaa lähellä olevia tieteenaloja, kyseen tulevat muun muassa ihmisen ja hänen kulttuurinsa todellisuussuhdetta tutkivat mentaalihistoria ja filosofia. Näin museologian yleissivistävänä tehtävänä on auttaa meitä ymmärtämään kulttuurin ja ajan "valtasuhteita".

Yhteisö- ja ympäristökeskeisen ajattelun myötä syntyivät nk. uudet museot ja uusi eli teoreettinen museologia. Kun vanha museologia vastasi ja vastaa edelleen kysymykseen 'miten', uusi museologia kysyy 'miksi'? Kun olen markkinoinut museologiaa, olen muun muassa tehnyt sitä seuraavien kysymysten avulla:

Kuva 5. "Täytetty tiikeri museossa ei ole tiikeri, vaan täytetty tiikeri museossa." Kuvassa on Luonnontieteellisen keskusmuseon Eläinmuseon siperiantiikeri.

- * Missä menneisyys on?
- * Onko menneisyydellä väliä, mikä sen tulevaisuus on?
- * Kuka hallitsee sinun menneisyyttäsi, kenellä on valta muuttaa sitä?
- * Miksi keräämme itsellemme kokoelmia, miksi perustamme ja ylläpidämme museoita?
- * Miksi säädämme muinaismuisto-, rakennus- ja luonnonsuojelulakeja?

Muun muassa näihin kysymyksiin liittyvät teoreettisen museologian päämäärät. Ja nyt pääsemme täytetyn tiikerin äärelle: vuonna 1999 edesmennyt museologi Kenneth Hudson on viisaasti ja ytimekkäästi todennut, että "Täytetty tiikeri museossa ei ole tiikeri, vaan täytetty tiikeri museossa." Luonnontieteilijöiden on ehkä aluksi vaikea ymmärtää tätä tosoita. Asia on kuitenkin selvä. Kyseessä ei ole tiikeri vaan ihmisen ja hänen kulttuurinsa käsitys tiikeristä. Nämä aineellistuneet käsitykset eivät rajoitu luonnontieteellisten museoiden näytteistä rakennettuihin dioramaoihin eli luontokuvaelmiin.

Edellä mainittu Tomislav Šola on todennut osuvasti museoiden esittämästä kulttuurisesta todellisuudesta seuraavaa: "Kun näet museossa jotain joka muistuttaa todellista elämää katsot

todennäköisesti ikkunaa etkä vitriiniä." Tällä hän on halunnut korostaa sitä kuinka kaikki museoissa esitettävä on säilytettäväksi valittaessa irrotettu todellisesta ympäristöstään ja siirretty museoon luotuun ympäristöön.

Joku voin nyt parahtaa, että onhan museoissa aitojakin esineitä ja onhan aitoja kohteitakin museoitu. Aitous on usein katsojan silmässä. Esimerkiksi Pietarissa Nevalla kelluva Lokakuun valankumouksen alkulaukauksen ampunut panssarilaiva Aurora on kopio alkuperäisestä, joka makaa Suomenlahden pohjassa. Aitoon aitoutteen liittyy tämän lisäksi usein paradoksi. Jos museoidun objektin annetaan ajan myötä rapautua ja lopulta tuhoutua, se pysyy kuitenkin koko tämän prosessin ajan aitona. Jos taas ahkerat konservaatit ja etenkin restauroijat pitävät objektista hyvää huolta, objektin aitous vähenee jokaisen restaurointitoimenpiteen myötä.

Museoista muistiorganisaatioita

Ranskassa syntyi 1970-luvulla ajatus ekomuseosta. Kyseessä ei ollut perinteinen museo vaan kokonaisvaltainen yhteisöllinen ympäristöprosessi, jonka toiminnan päämääränä oli tulevaisuus.

Sponsored by

Kuva 5. Erään öljy-yhtiön sponsoroimassa Luonnontieteellisen keskusmuseon Eläinmuseon näyttelyn luontokwaelmassa siperiantiiikeri tavoittelee japaninpeuraa.

Edellä mainittu Kenneth Hudson totesi aikanaan, ettei yksikään perustettu ekomuseo toteuttanut alkuperäistä aatetta. Hän ei rajoittunut kritisoimaan, vaan tarjosi käyttöön uuden termin ja sen myötä uuden toimintatavan. Hudson piti nimittäin Kööpenhaminassa vuonna 1993 esitelmän ”Suuri eurooppalainen museo”. Hän totesi, että: ”Eurooppa on yksi suuri museo, jossa jokainen rakennus, jokainen pelto ja joki ja rautatie sisältää vihjeitä kyseisen maan menneisyydestä kunhan katsojalla on tarvittava tieto siitä, mitä hän katsoo. Siellä täällä suuressa museossa on laitoksia, joita kutsumme museoiksi. Niiden päätehtävö on auttaa ihmistä ymmärtämään suurta museota. Ne saavat oikeutuksensa siitä, että ne katsovat ulospäin, eivät sisäänpäin.”

UNESCOn alaisen kansainvälisen museoneuvoston (ICOM) museomääritelmääkin uudistettiin niin, että siinä rinnastetaan perinteisiin museoihin muutkin kulttuuri- ja luonnonperintöinstituutiot kuten esimerkiksi tiedekeskukset, eläintarhat, akvaariot ja luonnonsuojelualueet.

Vuonna 1972 solmitun Maailmanperintösopimuksen (eli Yleissopimus maailman kulttuuri- ja

luonnonperinnön suojelemisesta, jonka Suomi ratifioi 1987) myötä suuri museo laajentui globaaliksi. Suuren museon aate maahantuotiin välittömästi Suomeenkin ja se sisältyy muun muassa Opetusministeriön asettaman Museo 2000 työryhmän mietintöön (Km 31:1999). Näihin aikoihin alettiin myös puhua muistiorganisaatioista, millä tarkoitettiin museoita, arkistoja ja kirjastoja.

Muistiorganisaatioilla on mielestäni kolme toisiinsa lomittuvaa yhteiskunnallista perustehtävää. Ensiksi yksilö ja yhteisö löytää niiden avulla ympärillään olevasta todellisuudesta ajan jälkiä. Ne ovat tärkeitä koska pystymme niiden avulla yhdistämään menneisyyden ja nykyisyyden mielekkäällä tavalla. Ne osoittavat jatkumon, joka on kuin lupaus tulevaisuudestakin. Toinen perustehtävä liittyy tähän jatkumoon, sillä se haastaa meidät elämään juuri nyt. Muistiorganisaatioiden tehtävä on näin aktivoida ja yllyttää meitä ottamaan vastuun elämästämme, lähimmäisistämme ja ympäristöstämme. Kolmas tehtävä liittyy siihen, että muisti on unohduksen ja kuoleman vastavoima.

Käsitykseni mukaan niin yhteisöllinen muistiorganisaation kuin yksityisten ihmisten kokoel-

mien yksi keskeinen funktio on luoda järjestystä ja turvallisuutta sekavaan ja uhkaavaan maailmaan ja samalla tehdä meistä ajallisista ihmisistä edes vähän jumalien kaltaisia, ajattomia.

Kaikki kulttuurit toimivat ympäristönsä ehdoilla. Ympäristösuhde näkyy selvimmin siinä kuinka kulttuurit ovat ottaneet haltuun itselleen tärkeät asiat ja ilmiöt nimeämällä ne. Klassinen esimerkki on se kuinka pohjoisen Euraasian alkuperäiskansat ovat nimenneet varsin hienovärisesti elämänmuodolleen olennaisen lumen, lohen ja peuran eli poron eri ilmenemismuodot. Tämä ihmiselle olennainen piirre on oivallettu aikojen alussa, sillä Vanhan testamentin ensimmäisen Mooseksen kirjan eli Genesiksen toisen luvun 19 jae kuuluu seuraavasti: ”Ja Herra Jumala teki maasta kaikki metsän eläimet ja kaikki taivaan linnut ja toi ne ihmisen eteen nähdäkseen, kuinka hän ne nimittäisi; ja niin kuin ihminen nimitti kunkin elävän olennon, niin oli sen nimi ole- va.”

Kaikkea ei kuitenkaan voi muistaa tai säilyttää. Siksi menneisyys on valintojen tulos. Kate Atkinsonin romaanin *Museon kulisseissa* (1997) päähenkilön sisar toteaa: ”Menneisyys on se minkä jätämme taaksemme.” Päähenkilö vastaa asian ytimen ymmärtäen: ”Ei, se on sitä minkä otamme mukaamme!”

Muistiorganisaatiot ja valta

Olen usein korostanut sitä tosioita, että muistiorganisaatioissa työskentelevät ovat loppujen lopuksi vallan haltijoita, sillä heidän tutkimukseen ja tallennukseen liittyvä ammattitaitonsa ratkaisee suuresti sen, millainen menneisyys tulevaisuudessa on! Näin on laita etenkin museoissa, joiden materiaalit eivät yleensä kartu viranomaisarkistojen ja vapaakappalekirjastojen tavoin säädöspohjaisesti, vaan kokoelmista vastaavat päättävät mitä säilytetään ja muistetaan ja minkä annetaan kadota ja unohtua.

Tämän valintaprosessin analysointi on yksi teoreettisen museologian keskeisimpiä tutkimuskohteita. Tšekkiläinen museologi Zbynek Stransky on todennut, että ”Museologian tehtävä on johtaa meidät ymmärtämään mikä kohde sisältää ja mikä ei sisällä museoarvoa. Samalla sen pitäisi myös johtaa ymmärtämään niitä lakeja, jotka synnyttävät museoarvon ja sitä kuinka tätä prosessia käytetään tai ainakin kuinka sitä pitäisi käyttää.”

Edellä mainituista syistä Jyväskylän yliopiston museologian määritelmä on seuraava:

”Museologia (heritologia) on tiede, joka tarkastelee sitä, kuinka yksilö ja yhteisö hahmottaa ja hallitsee ajallista ja alueellista ympäristöään ottamalla haltuun menneisyyden ja nykyisyyden todistuskappaleita.”

Määritelmässä ympäristö käsittää sekä aineellisen että aineettoman eli henkisen ympäristön ja haltuunotto tapahtuu valikoiden ja rajaten osia todellisuudesta ja ottamalla ne haltuun kulttuuriseksi todellisuudeksi.

Joku voi ihmetellä sitä, ettei määritelmässä mainita lainkaan museoita. Museologian nimi harhauttaa tosiaan ajatukset luontevasti museoihin. Koska museologia tutkii kulttuuriperintöä ja koska museologisen toiminnan kohteena ei ole ensisijaisesti museo tai muut muistiorganisaatiot vaan ne luonut kulttuuri ja sen muistiprosessit, heritologia olisi parempi oppiaineen nimi. Mutta annetaanpa lapsen kasvaa ennen kuin sen nimeä ruvetaan lopullisesti muuttamaan.

Takaisin tiikerin äärelle

Palaan lopuksi vielä täytetyn tiikerin äärelle. Rotterdamin eläintarhassa vuonna 1969 syntynyt siperiantiikeri kastettiin Martaksi. Viimeiset vuotensa se eli Korkeasaaren eläintarhassa, missä se kuoli 1987. Ritva Talman täytti sen pääkonservaattori Ari Puolakosken ohjauksessa oppilastyönään Luonnontieteellisen keskusmuseon Eläinmuseossa 1995. Eläintarhat ovat nykyään merkittäviä uhanalaisten eläinten turvapaikkoja, joissa eläinkantoja pyritään lisäämään niin, että yksilöitä voidaan palauttaa luontoon.

Joskus eläin palautetaan luontoon vasta kuoleman jälkeen. Vuosia sitten eräs öljy-yhtiö mainosti tuotteitaan kehottamalla panemaan tiikerin tankkiin, ja siksi sponsoroi Martan esillepanon 1996. Jos tiikeri olisi haluttu esittää Eläinmuseossa omassa aidossa ympäristössään, se olisi laitettu vitriinin dioraamassa joko Rotterdamin tai Korkeasaaren eläintarhan häkkiin. Näin ei kuitenkaan tehty, sillä nyt se edustaakin meidän kulttuurisella näyttämöllämme käsitystämme sen esiäideistä Siperiassa. Draamassa ajoitus, hetki, on tärkeä. Siksi vapauten päästämämme Martta jahtaa japaninpeuraa. Vaan saako kiinni?

Kirjoittaja on Jyväskylän yliopiston museologian professori. Artikkelin perustuu Suomalaisen Tiedeakatemian yhteisistunnossa Helsingissä 8.9.2003 pidettyyn esitelmään Täytetyn tiikerin äärellä – museologia, mitä se on?

UUTUUS

Toimittaneet: Päiviö Tommila
ja Aura Korppi-Tommola

Suomen tieteen vaiheet on Suomen tieteen ja tutkimuksen historian yleisesitys keskiajalta 2000-luvun alkuun.

Teos on tarkoitettu kaikille oppihistoriasta kiinnostuneille ja sopii myös oppikirjaksi.

Suomen tieteen vaiheet kertoo jokaisen aikakauden ja jokaisen tutkijapolven pyrkimyksistä vastata kysymyksiin ihmisen, yhteiskunnan ja luonnon olemuksesta.

Teoksessa esitellään tieteen ja tiedepolitiikan yleistä historiaa, suomalaisten tutkijoiden kontakteja tieteen suuriin keskuksiin sekä eri alojen merkittäviä tutkijoita ja tieteellisiä saavutuksia.

Kirjoittajina on 28 oppihistorian asiantuntijaa.

ISBN 951-570-554-1, ovh 33 euroa

Myynti

Yliopistopaino Kustannus
Vuorikatu 3 A, PL 4
00014 Helsingin yliopisto
Puh. (09) 7010 2363
fax (09) 7010 2364
books@yliopistopaino.fi
www.yliopistopaino.fi/kirjamyynti
Ma-pe klo 9–16.30

Tiedekirja
Kirkkokatu 14
00170 Helsinki
Puh. (09) 635 177
fax (09) 635 017
tiedekirja@tsv.fi
Ma klo 10–17
ti-pe klo 10–16.30

Myynti myös kirjakaupoissa kautta maan.

YLIOPISTOPAINO
KUSTANNUS
HELSINKI UNIVERSITY PRESS

TIETEELLISTEN SEURAIN VALTUUSKUNTA